

Bartákův hrnc se usadil na rok na Vysočině

ZLAŤÁKY A TITUL PRO DVORSKÉ

Správní rada Nadačního fondu Bartákův hrnc vybrala za rok 2011 z několika návrhů jako nejlepší ekologické hospodářství Ing. Jana Dvorského z Olešanky u Přibyslavi a jeho rodiny. Správní rada si váží především zásluh Ivy Dvorské při začátkách ekozemědělství a Jana Dvorského při organizování ekozemědělců v PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců a založení první kontrolní organizace pro ekologické zemědělství v ČR (KEZ, o.p.s.), pracovali v nich oba. Od roku 2005 se Dvorští začali se synem Vítkem a snachou Věrou i dcerou Adélou věnovat ekozemědělství na obnoveném venkovském gruntu. Chovají plemenné bahnice a beránky ovci Suffolk, kozy hnědé krátkosrsté pro biomléko i plemenitbu, biomléko zpracovávají na statku a v menším rozsahu pěstují biozeleninu a biobrambory. Obhospodařují 15 ha půdy, z toho 4 pastvin a zbytek jsou trvalé travní porosty pro krmení.

O Dvorských

Manželé Dvorští začínali v zemědělském družstvu, pak pracovali v Sempře, v té době přivedla paní Iva manžela k rozvíjícímu se hnutí ekologického zemědělství, protože na počátku chyběl specialista na živočišnou produkci. Oba byli zakládajícími členy spol-

kové úpravy. Snacha Věrka se naplno věnuje výrobě a prodeji mléčných kožích výrobků. Dcera Adélka po promoci sbírá pracovní zkušenosti v Anglii, ale vloni s přítelem koupili statek vedle rodičů v Olešence a hodlají jej rekonstruovat a připojit se k ekologickému hospodaření rodiny, navíc přibrat agroturisti-

Při předávání ocenění, zleva J. Urban, Iva, Věra, Vít a Jan Dvorští, R.J. Barták a starosta obce

ku poradců v ekologickém poradenství a společně zpracovávali řadu podnikatelských projektů začínajících ekologických zemědělců. Ing. Dvorský začínal jako poradce a inspektor, byl po několika letech manažerem PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců, vybudoval první kontrolní organizaci pro ekozemědělství – KEZ, o. p. s., a několik let ji řídil, dosud pracuje jako poradce. Iva Dvorská navštívila v devadesátých letech několikrát biofarmy ve Švýcarsku a tam se zrodil sen, vybudovat na Vysočině, odkud pochází, vlastní ekologicky hospodařící statek, sen se setkal s obdobným snem manžela a postupně se stal realitou.

Rodina prošla cestu ze života ve městě k životu na venkově a děti rodiče vždy podporovali. Syn Vítek s rodinou bydlí od ukončení vysoké školy na statku v Olešence a denně se věnuje dojení koz a všemu, co je na statku třeba, i když jeho specializací a zaměstnáním je krajinný inženýrství a pozem-

ku, vybudovat školící kapacity a postupně rozšířit ekologické aktivity rodiny.

Z historie gruntu a budování ekostatku

Když Dvorští hledali před lety objekt pro hospodaření, padla volba na obec Olešanka, dříve Volešné. Historický grunt se datoval u stavení č. 10 od roku 1654. Dvorští našli historické záznamy. Například kolem roku 1835 zde hospodařil Matěj Jakeš na výměře 22 jiter polí, tří jiter luk a čtyř jiter lesů. Robota mu byla uložena ve výši 78 dnů potažní práce. Na začátku století grunt vyhořel původním vlastníkům Vlčkovým, po roce 1957 v něm hospodařilo Jednotné zemědělské družstvo.

„V roce 1998 se naše rodina rozhodla koupit tento statek i s 15 ha pozemků, abychom ho společnými silami postupně obnovili a mohli se pustit do rodinného ekologického hospodaření. Statek byl v té

Zlatky z Bartákova hrnce pro nejlepšího ekozemědělce roku se sypou hospodářů právě v době, kdy v sadě skví se jara květ...

Olešanka 26. května 2012

Jestliže je poslední sobota v květnu, znamená to, že Nadační fond Bartákův hrnc malou slavnost na ekohospodářství oceněného ekozemědělce.

Tak se stalo letos v Olešence, jak už jsme v našem časopise avizovali, titul „Nejlepší ekologický zemědělec roku 2011“ a Bartákův hrnc byl předán rodině Dvorských z Olešanky u Přibyslavi. Autor akce Ing. Richard Jan Barták, brzy 81letý, přesypal z keramického hrnce symbolickou zlatou odměnu v podobě 2000 desetikorun čerstvé ražby a Jan, Iva, Vít a Věra Dvorských převzali diplom.

Všichni hosté vstupující do obnoveného venkovského gruntu na Vysočině uvítání dívkami v kroji s chlebem a solí a v průběhu dne potom častování chutnými výtvy přítelkyň Ivy Dvorské. Na skutečně útulném Dvorském statku či na kozím dvorku (jak si říkají na internetu) zalitým sluncem byly připraveny prodejní stánky pro ekozemědělce z Vysočiny i z dále. Představila se zelenina a brambory rodiny Pospíšilových z Holubí Zhoře, degustovala i kupovala se vína vinařství Gotberg z Pálavy, ochlazení přinesly čerstvé hluboce zmrazené šťávy z Českého ráje od Jana Vericha a samozřejmě byla k dispozici ochutnávka kožích sýrů Dvorských, a také prodej všech produktů z kožního mléka. O duchovní „potravu“ se postarala nezisková zemědělská, ekologická a regionální agentura ZERA z Náměšti nad Oslovou, která představila zemědělcům svoje publikace.

Dostavili někteří se minulí držitelé hrnce – Ing. Plíšek, či rodina Netíkova (opět člen PRO-BIO Svazu) –, též profesor Moudrý z JU České Budějovice (člen správní rady NFBH) s manželkou, nebo hosté až z Bratislavy z neziskové společnosti Horáreň. Všem návštěvníkům se dostalo sladkého pohoštění či jehněčího kotlíku a piva Chotěbor.

➤ době už mnoho let opuštěný a ve zbláceném stavu, ale s nádhernou atmosférou. Pozemky mělo v té době v pronájmu ZD Olešenka, ale v roce 2004, po dokončení rekonstrukcí, jsme zažádali o jejich vrácení zpět do užívání a rok nato jsme si pořídili první dvě kozičky. Vzpomíná Ing. Jan Dvorský na začátky. Při rekonstrukci obytné budovy využili také slaměných panelů (tehdy novinka) a vytápějí ji dřevospalujícím kotlem, takže se snaží chovat ekologicky i v domácnosti.

Rodina Dvorských hospodář ekologicky, převážnou část pozemků tvoří trvalé travní porosty, pro zeleninu a brambory mají vyčleněno kolem půl hektaru. V roce 2005, kdy se usídlili v Olešence natrvalo, nastartovala ekochov koza Róžinka s „dcerou“ Zvoněčkou. „Ke kozičkám jsme přikoupili také prvních 10 masných ovcí. S přibýváním koziček přibývalo i našich zkušeností s výrobou koziho sýra. V roce 2010 jsme za pomoci evropských dotací z Programu rozvoje venkova dokončili malou sýrárnu a začali vyrábět sýry i jogurty a začali jsme sbírat ocenění za jejich kvalitu, např. na Přibyslavských mlékárenských dnech, na každoročních soutěžích Farmářského zpracování mléka pořádaných Mendelovou univerzitou v Brně...“ dodává snacha Věra Dvorská. Důležité je také to, že všichni z rodiny umějí o své práci poutavě vyprávět a předat zkušenosti dalším.

Úspěšně vedený plemenný ekochov ovcí s vynikajícím umístěním v plemenářských tabulkách a mnoha poháry z výstav a ekochov koz završili Dvorští zpracováním bioproduktů na ekostatku. Vynikající úroveň výrobků z koziho biomléka, ověřená různými

Perníkové kozičky chutnaly stejně výborně jako sýry

mi soutěžení a značkou „Vysočina regionální produkt“, je nepochybným důkazem o kvalitě ekochovu daného i správným výběrem plemene koz – kozy hnědé krátkosrsté – a kvalitním zpracováním biomléka.

Iva Dvorská dokončuje: „Že šly výrobky na odbyt a chutnaly, bylo pro nás obrovským úspěchem a zároveň skvělou motivací! Dnes máme koziček už 66, oveček 30 a v sýrárně týdně zpracováváme 600–800 litrů mléka. Nejkrásnější pro nás na našem hospodaření je, že jako rodina držíme pospolu, máme stejné představy a přání, přesto každý z nás přináší něco jiného, přitom všichni táhneme za jeden provaz!“

O ekochovu

Stádo koz je v kontrole užitekosti, kozičky dobře dojí, takže se dostaly do elitních tříd, a potomci mohou být dobře využiti jak pro rozšíření vlastního stáda, tak pro prodej plemenných zvířat. Jistě je kvalita biomléka, pak i výrobků z něj, daná i welfare chovem koz, které mají denní přístup na pastviny, krom tu-

hé zimy. Welfare znamená nejen zajistit přístup na pastviny, ale též vedení chovu co nejbližší přírodě, tj. dodržet metry čtvereční na zvíře, neodstavovat mláďata brzy od matek, nebo zajistit přirozenou plemenitbu. Janu Dvorskému se daří nejen v chovu koz, ale i v chovu ovcí Suffolk. Dostává většinu vybraných jehňat do elitních tříd. Kvalitní odchov zdravých jehňat a přísná selekce jehňátek zaručuje dobré příjmy pro statek. S ovcemi i mladými kozami navštěvuje trhy a výstavy pro chovatele.

V zimě se starají Dvorští o stádo oveček a kozích matek pod střechou stáje. Již v lednu začínají porody jehňátek i kůzlátek, u nichž se střídá celá rodina. Kozy po odstavu znovu dojí dvakrát denně a biomléko zpracovává hlavně Věra Dvorská na sýry, tvaroh, jogurty a prodává čerstvé biomléko ze dvora. V létě rodina suší a sklízí seno pro krmení, a také pěstuje biozeleninu. Od léta přibude tedy k sortimentu mléčných biopro-

duktů cibule, česnek, kořenová zelenina, brambory a další druhy zeleniny. Především ženská část rodiny se stará o pěstování zeleniny, také o prodej ze dvora, putování po trzích v okolí, kde se koží bioprodukty prodávají. Regionální výrobky z Olešanky, tedy z Vysočiny, se dostaly také do téměř desítky obchodů se zdravou výživou.

Plánů a úkolů má rodina po slavnosti ještě hodně. Dobrou zprávou pro ni je, že dcera Adéla zakoupila vedlejší objekt a s přítelem v něm budou, po nutné rekonstrukci na kterou si musejí vydělat, poskytovat ubytování pro agroturistiku a pořádat školení pro ekozemědělce.

Stále je co zlepšovat a zdokonalovat a asi nikdy vše nebude hotové. O tom je život, říká Ing. Jan Dvorský: „Není cílem něčeho dosáhnout, ale stále něčeho dosahovat. Jak říká starý převozník Gauss v Páralově románu Mladý muž a bílá velryba: Důležitější je chytat, než chytit.“

Mirka Vohralíková

Olešenka 26. května 2012

➤ Moderování slavnostního předání titulu a Hrnce se ujal Ing. Jiří Urban (SZIF Brno), který stál rovněž u zrodu nového alternativního směru zemědělství a cení si úspěchu Dvorských nejen na poli organizačním. Starosta obce Zdeněk Zvolánek připomněl krátce historii obce a zdůraznil přínos rodiny Dvorských pro Olešenku: „Starší přinesli do obce moudrost a rozhled a mladší zase nápady a nové aktivity.“ Zástupce krajského úřadu Ing. Josef Matějka a za kontrolní organizaci Biokont Ing. Jan Slaviček ocenili rovněž dobrou úroveň ekohospodaření.

Po poledni a vegetariánském obědu pro některé hosty se zájemci odebrali s Ing. Janem Dvorským na obhlídku hospodářství. V druhé části Bartákova hrnce „Dne otevřených vrat“ se podívali do stájí i na pasoucí se stádo koz. Ovce byly na vzdálenější pastvině, takže nebyly v dohledu. Dva pohledné kozy pro přirozenou plemenitbu Mazla a Mufa si mohli všichni pohladit. Zatímco zodpovídal Ing. Dvorský odborné dotazy, děti se mohly doslova vyřádit na novém traktoru, jenž sklídl též obdivné pohledy zemědělců. Výkladu o výrobě sýrů se ujala Věra Dvorská, která prozradila i recept na domácí výrobu sýra.

Zatímco hosté odcházeli spokojeni a pokračovala jim sobota, Dvorští se chystali na dojení... (vha)

Akci podpořil letos sponzorským darem holandský výzkumný ústav Agro Eco – Louis Bolk Institute Driebergen a Jaroslav Netík, ekozemědělec ze Spáleniště u Dobrušky, vloni velkou částkou přispěl též FiBL Rakousko. Správní rada NFBH děkuje Dvorským za pečlivou organizaci celého dne.

ÉKOLOGICKÁ STOPA ekostatku Dvorských v Olešence – KOZÍHO DVORKU

Po roce se vracíme k tématu ekologické stopy ve vztahu k produktům ekologického zemědělství. Tentokrát jsem se zaměřili na rodinný ekostatek, kde jsou v ekologickém režimu chovány ovce a kozy – Kozí dvorek (<http://www.kozidvorek.cz/>) v Olešence na Havlíčkobrodsku. Hledali jsme odpověď na otázku: jaké faktory ovlivňují velikost ekologické stopy podobného statku? Za úkol bylo určit složení ekologické stopy.

Co je ekostopa?

V úvodu připomeňme, že ekologická stopa je stále používanějším indikátorem – měřítkem – environmentální udržitelnosti. Vyjadřuje plochu tzv. biologicky produktivní země, kterou člověk (město, stát) potřebuje k zajištění všech zdrojů a k likvidaci odpadů. K výpočtu se používá statistika o produkci a spotřebě, která je převedena na množství biologicky produktivní země a vodních ploch nutných k vyprodukování daných zdrojů a k asimilaci odpadů, při používání daných technologií. Vzhledem k tomu, že lidé používají zdroje z celé planety a znečištění, které produkují, ovlivňuje velmi vzdálená místa, tvoří ekologická stopa součet všech ploch z různých částí Země. Jednotkou ekologické stopy jsou „globální hektary“ (gha). Každý globální hektar odpovídá jednomu hektaru biologicky produktivních ploch s „globálně průměrnou“ produktivitou. (te-

Spotřeba krmiv

Seno	34 t
Senáž jetelotravní	80 t
Krmná řepa	4 t
Obiloviny (ječmen/ oves)	4 t
Krmná směs „BIOkozy dojící“	3 t

Spotřeba energií

Spotřeba el. energie	10 MWh
Spotřeba nafty (osobní auto, traktor)	1 027 l

Produkce odpadů

Plastové obaly ze senáže	80 balíků
Sítě ze sena	50 balíků
Papírové pytle od směsi	91 pytlů
Voda Spotřeba vody	252 m ³

Naopak hlavním výstupem je kozí mléko s roční užitkovostí 30.600 litrů a jaatečná a chovná zvířata. Na výrobu 1 kg oblíbeného produktu tohoto ekostatku

raznější dopady spojené s výrobou a dopravou průmyslových krmiv, jak je tomu u konvenčního zemědělství. Krmiva se přesto podílejí na 80 % ekologické stopy ekostatku. Dále jsou to pastviny, kde jsou zvířata chována – 13 % celkové ekologické stopy. Na dalším místě je spotřeba elektřiny na statku, která tvoří 5 %. Nafta nezbytná pro provoz osobního auta a traktoru představuje pouze 1 % ekostopy a konečně odpady tvoří zanedbatelných 0,6 %.

Ekologická stopa Kozího dvorkugha

Pastviny	4,34
Krmiva	25,78
Doprava	0,43
Elektřina	1,59
Odpady	0,19
Celkem	32,32

Závěry

Pro větší názornost je vhodné stopu (ať už ekologickou nebo vodní) vztáhnout k chovaným zvířatům a produktům statku. Na 1000 litrů vyprodukovaného kozího mléka připadá stopa 0,52 gha, na jeden kilogram kozího sýru 0,005 gha. Při průměrné spotřebě sýrů na jednoho Čecha 16,7 kg/rok, by zajištění této spotřeby z produkce Kozího dvorku znamenalo stopu pouze 0,086 gha, tedy 1,6 % stopy průměrného Čecha. V případě daného ekostatku jde přitom nepochybně o kvalitnější a zdravější produkci sýra, než je běžně k mání v hypermarketech.

Vodní stopa kozího mléka je pouze 8 litrů vody na litr mléka. To je řádově méně, než je uváděno například u konvenční produkce kravského mléka (200 litrů vody na sklenici mléka) či produkce hovězího masa (15 000 litrů na 1 kg).

RNDr. Viktor Třebický, Ph.D.
TIMUR, o. s.

dy 1/10000 globální hektaru je gm² (globální metr čtvereční).

Jaké jsou faktory, které vstupují do výpočtu ekologické stopy statku?

Ekostatek rodiny Dvorských – užívají název Kozí dvorek – disponuje celkem 4 ha pastvin, na kterých je chováno celkem 62 koz a 65 ovcí. Dále má statek 10 ha luk, kde produkují vlastní krmiva pro chovaná zvířata – seno, jetelotravní senáž a krmnou řepu. Výslednou ekologickou stopu ovlivňují vstupy a výstupy tohoto chovu: „spotřeba ploch“ – pastvin a luk, spotřeba krmiv, energií a produkce odpadů. Základní údaje uvádíme níže. Všechny hodnoty jsou vztaženy k jednomu kalendářnímu roku.

– kozího sýru – je zapotřebí v průměru 10 litrů mléka.

Výsledná ekologická stopa ekoprodukce z Kozího dvorku je velmi malá – 32,3 gha. rok⁻¹. To můžeme přirovnat k ekologické stopě spotřeby šesti průměrných Čechů (na jednoho Čecha připadá 5,3 gha. rok⁻¹). Stopu můžeme nahrubo rozdělit podle chovaných zvířat – na kozy připadá 15,8 gha a na ovce 16,5 gha.

Důležité a ilustrativní je složení této ekologické stopy. Největší část tvoří krmiva a krmné směsi pro chovaná zvířata. Ekostatek je přitom soběstačný z hlediska sena, senáže a krmné řepy. Obilí nakupuje od sousedních ekozemědělců, producentem krmné biosměsi pro kozy je firma z Kroměřížska. Odpadají tedy vý-

